

30 ŞUBAT'I KONUŞMAK

Muharrem BALCI

12 Haziran 2020

“Geleceği nasıl seziyorum?

Şimdinin işaretleri sayesinde.

Gizin kökü şimdidedir.” Paulo COELHO

Bu günlerde çokça okunan, gelecek kâhini olarak da isimlendirilen, aslında kehanet yerine tarihe bakarak geleceğe öngörülerde bulunan tarihçi yazar Yuval Noah Harari, meşhur kitabının girişinde, *“Üçüncü binyılın şafağına gerinerek ve gözlerini ovuşturarak uyanır insanlık. Hala aklından feci bir kâbusun sahneleri geçmektedir. ‘Dikenli teller ve devasa mantarlara benzer bulutlar... Oh be, neyse ki sadece kötü bir rüyaymış.’* Sonra banyoya gidip yüzünü yıkar insanlık, aynada kırışıklıklarını inceler, kendine bir kahve hazırlar ve ajandasını açıp sorar: *“Bakalım gündemimizde bugün neler varmış?”*¹ derken, sanki üçüncü bin yıla giren Türkiye’yi ve toplumunu resmeder. Aşağıdaki satırlarda toplumumuzun sürekli darbeler karşısındaki duruşunu, bir başka ifade ile ortaya çıkan resmi tahlil etmeye çalışacağız. Kolay mı, bir kaç asırlık darbeler tarihimizde darbelere karşı takındığımız tavır, Harari’nin resmettiğinden başka bir çağrışım yapılmasına müsaade etmiyor. Hatta aydınımızın darbe ile ihtilal ayrımını yeterince bildiğini iddia etmekte bile zorlanıyoruz. İhtilaller ve darbeler tarihini okumak zordur, çünkü okumak aynı zamanda yüzleşmek demektir. Dahlimiz olmayan, sadece etkilenen sıfatıyla, tarihle veya olaylarla yüzleşebilmek de pek kolay değildir. Belki de ihtilal ile darbeyi ayırt etmekten toplumumuzu alıkoyan bu zorluktur. Darbelere şerbetli halimize, tarihimizdeki ihtilalleri ve darbeleri anlatan o kadar çok eser yazıldı ki, aydınlanmak isteyen zihinler için bunlardan herhangi birini okumak bile yeterlidir.²

İhtilal, halkın bir kısmının katılımıyla, bir ülkenin siyasi yapısını, rejimini, düşünsel temellerini askeri yöntemlerle zor kullanarak ortadan kaldırıp, adeta kurumlarda ve zihinlerde bir hercümerc (devrim/inkılâb) ile yeni bir düzen getirme eylemi olarak tanımlanabilir. Bunun bilincinde olan ihtilalciler halkı yanlarına aldıklarını vurgulayarak yapılanın bir halk devrimi olduğunu iddia ederler. Yerleşik düzeni değiştirme ve yeniden biçimlendirme, toplumsal yaşayışta ve siyasal durumda birdenbire gerçekleştirilen, köklü ve temelli bir değişimi yansıtan

¹ Yuval Noah HARARİ, *HOMO DEUS Yarının Bin Yıllık Tarihi*, Kolektif Kitap, İstanbul: 2017

² Hakan YILMAZ, *Tarih Boyunca İhtilaller ve Darbeler*, Timaş Yayınları, İstanbul: 2014, 7. Baskı.

devrim, bu haliyle özünde yavaş bir gelişme olan evrime karşıt olarak konumlanır. İslami literatür ise daha farklı bir kavramı tercih eder, inkilâb. Mahiyetini merak edenlere Aykut Edibali'nin İnkilâb Şiirini³ tavsiye ederim. Bu şiirde anlatılan inkilâbın Türkiye'de belki bireysel bazda enfüsi olarak yaşanmış örneklerine rastlanırsa da toplumsal/kümülatif bir örneğine rastlamak mümkün değildir. Görülen/bilinen örnekler, Batı'da devrim yerine evrim, İslam Dünyasında inkilâbcılık yerine tedricilik anlamında ıslahat olarak okunabilir. Nitekim devrim olarak nitelendirilen oluşumlar, üzerinde çalışılan halkın ve sistemin eskiye dönmemesi ama eskiden de uzaklaşmaması şeklinde bir evrim veya tedricilikle(ıslah yöntemi) yürümüş ve devam etmektedir.

Türkiye de benzer gelişmeyi yaşamaktadır. Türkiye'de de devrim veya inkilâb anlamında bir düzen değişikliği yaşanmamış, aksine palyatif, eklektik düzenlemeler ve düzene yamalar yapılmıştır. Borçlarını ödemediğimiz, tutan ve tutmayan devrimlerle sürekliliğini sağladığımız Osmanlı Devleti'nin devamı olduğumuzu sürekli tekrarlamamız, bir mabedi, Ayasofya'yı bile mülk olarak değerlendirmemiz başka türlü nasıl izah edilebilir?⁴

Darbe ise belli bir gurubun, baskı ve zorla veya demokratik yollardan yararlanarak mevcut yönetimi istifaya zorlama veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme eylemidir. Darbe ihtilale göre eklektik, palyatif ve pragmatiktir. Bir başka ifade ile eski sistemi değil, yönetimi, doğal olmayan yollarla değiştirme, zihinlerdekini değil, avuçlardakini, omuzlardakini el ve yer değiştirme olarak da okunabilir. İhtilal veya darbe, her iki fiilde de eylemler nihayete erdirilmediğinde ya da başarısız olduğunda "darbe girişimi" olarak isimlendirilir. Türkiye aydınının kafa karışıklığı yaşadığı noktalardan biri de budur. Aydınlar hala 1960 ve 1980 kalkışmalarının darbe mi, ihtilal mi olduğu konusunda ortaklaşabilmiş değildir.⁵ "Milli bayram" olarak ilan edilen ve 20 yıl "Anayasa ve Hürriyet Bayramı" olarak kutlanan, 1980'de bir başka darbeci Kenan Evren tarafından bayram olmaktan çıkarılan 27 Mayıs 1960 ihtilali, yapanların ve taraftarlarının nitelemesiyle "devrimi" yani zihinlerde ideolojik bir hercümerci/devrimi ifade ediyordu. Öte yandan. Buraya kadar yapılan tarifler ışığında, hedeflenen yönetim değişikliğinin gerçekleştirildiği 28 Şubat'ın açık bir darbe, teşebbüs derecesini aşan fakat hedefine ulaşmadan akim kalan 15 Temmuz kalkışmasının ise bir darbe girişimi olduğunu kabul ettiğimizin altını çizmeliyiz.

³ Aykut EDİBALI, *İnkilâb*, <http://www.muhammedbalci.com/siirler/paylasim/44.pdf>

⁴ Mevlüt ÇAVUŞOĞLU(Dışişleri Bakanı), Ayasofya Türkiye Cumhuriyeti'nin bir mülküdür. Fethedilmiştir." <https://www.youtube.com/watch?v=pla2Paw6nQk>

⁵ Nurullah ÇİMEN, *Türkiye'de Geçmişten Günümüze Darbeler Tarihi*, <https://www.ilimvedeniyet.com/turkiyede-gecmisten-gunumuze-darbeler-tarihi.html>

Bu makalede 28 Şubat darbesini analiz ederken anılarımıza da yer vereceğiz. Zira darbeler, halen bu ülke yurttaşlarının bağımsızlık kazandığı, toplumsal hayatın on yıllarına damga vuran olgulardan biri olmaya devam etmektedir. Bu bağımsızlığın izlerini bireysel hatıralardan örneklendirmek, bir darbe girişiminin çok ötesine geçen 28 Şubat ve 15 Temmuz'un, kalıcı tahribatı olan zihinsel darbe olarak değerlendirilmesine imkân tanımaktadır. Her defasında gördükleri kâbusun arkasından gözlerini ovuşturan bu bağımsızlık kazanmış karakterler, Harari'nin deyimiyle, yüzünü yıkamadan öylesine geleceğe bakarlar. Geleceğe bakmak bir tasavvur girişimidir, ancak ütopyasız gelecek tasavvuru ham hayalden öte geçemez. Olan biteni bilinçsizce seyredenlere bakıldığında, tarihi gerçekliğe dayalı herhangi bir ütopyası olmayan, ham hayallerle avunan, sürekli matine darbelere maruz kalan bir kitle ile karşı karşıya olduğu gerçeği ile yüzleşilmektedir. Bu makalede bu resmi tüm berraklığı ile çıkarabilmek için hem geçmişten günümüze hem de bugünden geleceğe bir ufuk-zaman turu yapılacaktır.

Darbe – ihtilal – devrim – inkılâb kavram ve olgularının uzak ve yakın tarihimizde önemli yerleri vardır. Bu makalenin amacını oluşturan darbelerle ilgili görüşlerimizi etraflıca ve anlaşılır olarak ortaya koyabilmek için çok yakın tarihimize, 90'lı yıllara bir göz atmakta yarar umuyoruz. Zira Bu kapsamda kısa da olsa bir döneme damga vuran İkinci Cumhuriyet tartışmalarının halen izlerinin sürdüğünü görüyoruz.

İkinci Cumhuriyet tartışmaları 1960 İhtilali ile 1980 Darbesi ve anayasaları arasında ilişki de kurularak, Cumhuriyetin misyonunu tamamladığı, Cumhuriyet ve Kemalizm'in mihadını doldurmuş, tarihin gerisinde kalmış, çağ dışı bir ideoloji olduğu⁶, artık daha özgürlükçü ve demokratik bir şekle dönüşmesi gerektiği, özellikle son kertesini olan Susurluk olayının, Cumhuriyetin kendini kirlerden arıtmadığının göstergesi sayılarak 1992'de İkinci Cumhuriyet döneminin başladığı ilan ediliyordu.⁷ Bir husus daha öne çıkıyordu: İkinci Cumhuriyetçilere göre AB süreci cumhuriyeti demokratikleştirerek, İkinci Cumhuriyet'in kuruluşunu gerçekleştirecekti.⁸

⁶ Mehmet ALTAN, “İkinci Cumhuriyet Nedir, Ne değildir?”, *Türkiye Günlüğü*, sayı 20, Güz 1992.
<http://www.ikincicumhuriyet.org/nedir/turkiyegunlugu.html>

İkinci Cumhuriyet hakkında daha fazla bilgi için bkz. www.ikincicumhuriyet.org

⁷ Rıfat N. BALİ, *İmkânsız Nasıl Mümkün Oldu? İslamcı – Solcu – Liberal İttifakı*,
http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:68pcbZLjbfJ:www.rifatbali.com/images/stories/dokumanlar/islamci_solcu_ittifaki.pdf+%2231+Ocak+1991%22+ikinci+cumhuriyet%20A7ilik&cd=4&hl=tr&ct=clnk&client=safari

⁸ Mehmet ALTAN, “Şimdi Herkes 2. Cumhuriyetçi”, <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/11/08/altan.html>

İkinci Cumhuriyetçiler olarak bilinen marksist ve liberal çizgideki entelektüeller, işadamları Cem Boyner'in liderliğinde Yeni Demokrasi Hareketi⁹ içinde siyasallaşacak fakat seçimlerde hüsrana uğradıktan sonra piyasadan silineceklerdi.

12 Eylül askerî darbesinden sonra, Liberal – Sol ve İslamcı aydınlar, yenilmişliğin etkisi ile bazı ortak değerlerde bir araya gelmeye başlamışlardır. Buna bir nevi aydınlar ittifakı da denilebilir. Zaten 1984 yılında İhtilalin devlet başkanı Kenan Evren'e sunulan "Türkiye'de Demokratik Düzene İlişkin Gözlem ve İstemler" başlıklı ağırlıklı sol Aydınlar Dilekçesi'nde 1256 imza ile ittifakın ilk belirtileri verilmişti.

Bir başka yakınlaşma nedeni de, 12 Eylül Darbesinden sonra gözaltına alınan ve tutuklanan sol – sağ - İslami görüşlü siyasetçiler ve entelektüeller arasındaki kader mahkûmluğudur. Özellikle İslamcı Gençlik ile sol örgütler, İhtilal öncesi birbirleriyle pek fazla silahlı mücadeleye girmemiş olduklarından, 1980 sonrası askeri sisteme karşı duygusal bir yakınlaşma gerçekleşmişti.¹⁰ İki ideolojik grubun amacı devletin yapısını, devrim veya ıslah yöntemi ile değiştirmektir.

İşte Cumhuriyet ve Kemalizm'in daha özgürlükçü ve demokratik bir şekle dönüşmesi gerektiği görüşüyle bir araya gelen İslamcı – sosyalist - liberal aydınların birbirleriyle yakınlaşmaları İkinci Cumhuriyet tartışmalarının başladığı 1991 yılında daha da gelişti. İslamcı olarak bilinen Ali Bulaç'ın "Bir çoğulcu ümmet tasarımı olarak Medine Vesikası"¹¹ tartışması "Birlikim: Komşu'nun Sohbet Meclisi" başlığı ile Birlikim Dergisi'ne taşındı.¹² Esasen Birlikim Dergisi'nde bir davet de evvelce yapılmıştı.¹³

"SSCB ve Berlin Duvarı yıkılmasından sonra İslamcı ve solcular arasındaki ideolojik duvar olan Marksizm engelinin de ortadan kalkmasıyla birlikte hiçbir zaman bir araya gelemeyecekleri düşünülen İslamcı ve solcu entelektüellerin birlikte görünme-

⁹ Yeni Demokrasi Hareketi, Cem Boyner önderliğinde açık toplum, çoğulculuk, serbest piyasa ve özgürlük gibi liberal değerleri savunan bir siyasi parti. Asaf Savaş Akat, Cengiz Çandar, Can Paker, Kemal Anadol, Mehmet Ayata, Etyen Mahçupyan, Kemal Derviş, Kenan Yılmaz gibi sanayici, iş adamı, yazar ve akademisyen gibi değişik mesleklerden kişilerin katılımıyla kurulmuş, 1995 Genel Seçimlerinde hüsrana uğrayarak, Barış Partisine katılmıştır.

¹⁰ Rifat N. BALİ. a.g.m.

¹¹ Medine Vesikası için bkz. Nurdan ÇİÇEK, *Medine Vesikası Ekseninde İslam'ın Rolü: Hakem mi, Hâkim mi?* <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerIV/158.pdf>

¹² Ali BULAÇ, "Birlikim: Komşu'nun sohbet meclisi", *Birikim*, sayı 100, Ağustos 1997, s.95-97.

<https://www.birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-100-agustos-1997/2296/birikim-komsu-nun-sohbet-meclisi/4662>

¹³ Ahmet İNSEL, "Ali Bulaç'ın Çoğulcu Ümmet Tasarımı Üzerine Totalitarizm, Medine Vesikası Ve Özgür", *Birikim*, Sayı 37, Mayıs 1992, s.29

leri, eylemlere birlikte katılmaları, bildiregelere birlikte imza atmaları artık kimseyi şaşırtmayacaktı.”¹⁴

İslamcı^(*) – Liberal – Sol aydın yakınlaşması, medyada bazı ekonomik krizlerin yaşanması üzerine sol – liberal gazetecilerin Milliyet, Radikal vb gazetelerden ayrılmaları sonrasında Yeni Şafak ve Zaman gazetelerinde, Kanal7 ve Samanyolu Televizyon ekranlarında, bazı İslamcı gazetecilerin Zaman ve Samanyolu’nda mesleklerini devam ettirmeleriyle daha bir sıklaştı. Elbette ki bu durumdan sol gazeteciler yararlandığı kadar, Samanyolu ve Zaman Gazetesi dolayısıyla asıl FETÖ yararlanacaktı. Nitekim bu gazetecilerin bir kısmı FETÖ yargılamaları sonucunda cezaevine girmek zorunda kaldı. Hemen akabinde de “paneller dönemi” başlamıştı. Bu panellerde elele tutuşanlar, FETÖ organizasyonu olan Abant Toplantılarında İkinci Cumhuriyetten İslamcılık karşıtlığına kadar geniş bir yelpazede bilerek veya bilmeyerek 15 Temmuz’un raylarını döşüyorlardı.

2016’nın 15 Temmuz’undan iki gün sonra Müslüman avukatlar olarak cübbelerimizle Taksim’de idik. Neden Taksim’deyiz sorusunun cevabı aslında son derece basit, mesajımızı daha geniş toplum tabakalarına ulaştırabilmek için. Bazı avukatların ardından söz sırası bana geldiğinde, “15 Temmuz’da millet, devletine karşı zafer kazanmıştır” ifadesi ile özetlenebilecek konuşmamı yaptım. Konuşmam biter bitmez mikrofonu kapandı siyasetçi avukat kardeşimiz, kendinden önceki söylemi tezip edercesine, “15 Temmuz’da devlet Millet kaynaşması yaşanmıştır” klasik sağ – muhafazakâr söylemi tekrar eder. Konuşmasının ardından yanıma çağırdığım siyasetçi avukata, “*silah FETÖ’de, emniyet FETÖ’de, eğitim FETÖ’de, sağlık FETÖ’de, FETÖ darbe yapıyor, ama siz devletsiniz ve Millet - devlet kaynaşması yaşanmış, öyle mi? Millet o gece kime karşı mücadele etmişti? Devletin silahına sahip olan devlet görevlilerine karşı değil mi? Silahı, güvenliği, eğitimi, sağlığı hasmına kaptırmış yapıya devlet denmez, zira devlet, eğitim, emniyet, sağlık tüm bu güvenceleri sağlayan yapıya denir, ben bunları öğretmişim, unutmuşsun. Makasid- hamse’yi¹⁵ sağlayamayan yapıya devlet demezlerdi, belki çadır devleti denebilirdi ki çadır devletini kastetmediniz değil mi?” demek zorunda kaldığımı hatırlıyorum. Devlet, yani siyasal otorite, 15 Temmuz’a geliş sürecine kadar,*

¹⁴ Rıfat N. BALI, a.g.m.

^(*) Muhtemel bir yanlış anlaşılmayı düzeltmek adına, bu makalede bahsi geçen İslamcıların, kendileri İslamcılığı kabul etmedikleri gibi, İslamcılık adına herhangi bir faaliyetleri de sözkonusu değildir. İslamcı aydın yakıştırmaları, siyasal alanda Müslüman sıfatlarıyla kendilerine yapılan yakıştırmadır. Biz de onları İslamcı olarak kabul etmiyoruz. İslamcılık konusu bu makalenin sınırların aşacağından burada genişçe işlemeyi düşünmedik. Ali BULAÇ’ın İslamcılığı için bkz: Hamza TÜRKMEN, “Ali Bulaç ve İslamcılık”, <https://www.haksozhaber.net/ali-bulac-ve-islamcilik-25631yy.htm>

¹⁵ Makasid-ı hamse, beş amaç: Canın, Neslin, Aklın, Dinin, Malın Korunması. Bkz. Muharrem BALCI, *Devletin(İdarenin) Hukuki Sorumluluğu*, <http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/228.pdf>

makasıd-ı hamse olarak güvence altına almak zorunda olduğu değerleri ihanet şebekesinin avucuna teslim etmemiş olsaydı, 15 Temmuz İhaneti darbe girişimi olmayacağı gibi bu sözlerin dile getirilmesine de gerek kalmayacaktı. Maalesef o güne dek devlet/idare, bu güvencele-
rin tamamını iktidara değil, ihanet şebekesinin, darbecilerin inisiyatifine bırakmıştı.

Burada ihanet şebekesinin devletin tamamını kontrol edemediği gibi itirazlar öne sürülebilir. Ancak örgütlü yapıların, sayılarına bakılmaksızın yöntemleri ve ciddiyetleri ile değerlendirilmesi gerekliliğini hatırlamak bile bu argümanın tutarsızlığını ortaya koymak için yeterlidir. Nitekim bu yazının yazıldığı tarih, ihanet kalkışmasından 4 sene sonradır ve hala ihanet şebekesinin tamamı kontrol altına alınmadığı gibi, tutuklamalar ve yargılamalar devam etmektedir. Bu aşamadan sonra kendilerini devletin nesnel karşılığı/devletin kendisi olarak tanımlayan yapıların ne derece gevşek ve ciddiyetten uzak olduğunu analiz etmek gerekir. Devlet–millet kaynaşması savını dillendirenler, 1990’lı yıllardaki insan hakları mücadelesinin toplumda oluşturduğu duyarlılık ve bilinci pek hatırlamak istemezler. 28 Şubat sürecinde insan hakları alanında, Mazlumder, Hukukçular Derneği, Tüketiciler Birliği, Hasta Hakları Aktivistleri vb. zeminlerde yürüttüğümüz çalışmaların, geçmişteki tüm darbelere seyirci kalan toplum üzerinde “hak arama bilinci” ve hakların korunması noktasında bir farkındalık oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Farkındalık, insanlık onuru için giriş kapısıdır. İnsanlık onuru bu kapıdan girilmesi ile anlam kazanmaya başlar. İnsan hakları için yola çıkıldığında ise Allah’ın bahsettiği en yüksek insanlık onuru kazanılır. Bu açıdan bakıldığında 15 Temmuz ihanetinin karşısına dikilen apolitik kitlelerin, insan hakları mücadelesi verenlerin onur kazandığı ve kazanılmasına vesile olduğu günlerin meyvesi olduğu görülür. Bunu da şuracığa not edelim ki, 28 Şubat süreci en ağır biçimde insan hakları gaspını gerçekleştirirken, bu arkadaşlarımızla destansı mücadelenin örneklerini sergilediğimiz, genel insan hakları ihlalleri, tüketici hakları, hasta hakları ve daha birçok hak arama eylemlerinde bilinç oluşturduğumuzun kaydı düşülmüş olsun. Bu bir daha hiç kimsenin hak ihlallerine tevessül edemeyeceği bilincinin de bir göstergesi olsun. 2009’da, AK Parti’nin “tek parti” iktidarının yedinci yılında bile Batı Çalışma Grubunun faaliyette olduğunu¹⁶ göremeyenlerin bu bilinçle olan/kalan bağını okuyucunun takdire bırakarak, 15 Temmuz’a geliş sürecinde yaşananları kısaca özetlemiş olalım.

¹⁶ 2009 yılında Ahmet Ağırakça’nın sahibi ve yöneticisi olduğu Akademi İstanbul adlı eğitim kurumuna Batı Çalışma Grubu tebellüş olmuş, biri maliyeden, biri Vakıflardan, biri Milli Eğitimden, biri de Jandarmadan 4’lü grup eğitim kurumunu kapatmaya gelmişlerdi. Av. Kaya Kartal ile birlikte, Milli Eğitim Teftiş Kurulu Başkanı Sayın Muzaffer Canidemir’in de yardımıyla o belayı defetmiştik. Bunu devlet – millet kaynaşmasının(!) bir örneği olarak dikkatlere sunmak gerekti. M. Balcı

Hatıralarım beni 15 Temmuz 2016 darbe girişiminden onsekiz yıl öncesine götürdü. 28 Şubat 1998 sürecinde çok değerli dostlarımın mütevellî heyetini oluşturduğu, tamamı entelektüel, düşünür, araştırmacı, yazar, hatta içlerinde milletvekili emeklisi olan bir vakfın -sivil toplumcu- yöneticileri büroma gelirler ve aramızda şöyle bir diyalog geçer:

- Üstad, vakfımız için kapatma davası açıldı, davaya bakar mısınız?
- Elbette bakarım, defterlerinizi getirin.
- Ne defteri?
- Vakfın karar defteri ve sair defterlerini.
- Defter mefter yok.
- Vakfın tüzüğünü getirin.
- Tüzük de yok, nerededir, bilmiyoruz.
- Davanıza bakmam.

Bir başka Avukat ağabeyimizin üstlendiği bu Vakfın davası ve benzer 464 vakıf aleyhine açılmış “yöneticilerinin azli ve kapatma” davaları, o sıralar rüzgârın tersine dönmesi sonucu tamamının düşmesiyle neticelenmese idi, bu dostlar ömür boyu vakıf yöneticisi olamayacaklardı. Bu anektod 28 Şubat öncesinde ve sürecinde camianın durumunu tüm çıplaklığı ile gözler önüne sermesi bakımından anlamlıdır. Meşhur sözdeki gibi elbette ki hırsızın suçu büyük, ancak Türkiye Cumhuriyetinin laik kanunlarına göre kurulan ve faaliyet gösteren vakıflar, resmîyette bağış yerine zekât toplanamayacağını¹⁷ bilmeden, giderlerinin muhasebeleştirilmesi gerektiği bilincinde olsa da gereğini yerine getirmeden vakıfçılığa soyunanlar, Asliye Hukuk Mahkemelerinin kapılarında yöneticilikten azillerinin ve/veya vakıflarının kapatılmasının çaresizliğini sergileyerek, her biri vakıf adam olan güzel insanların umutlarını bilinçsizce tüketmenin de örneğini veriyorlardı.

Darbelerle sivil toplum ilişkisi üzerine yukarıda ve sonraki bölümlerde örnekleri vermeye çalıştık. Sivil toplumun darbelerle olduğu kadar, hükümetlerle ve kendi aralarındaki ilişkilerini de sorgulamak gerekiyor. Bu kapsamda sivil toplumun bizzat ürettiği imkânlar kadar, kendisine tanınan imkânlarla da ilişkisini konuşmalıyız. Sivil toplumun ve kuruluşlarının, ilişkilerinde ve kendisine tanınan imkânlarda, misyon ve vizyonları uyarınca ilkelerine bağlılıkları oranında ciddiyetinden söz edilebilir. Burada bir turnusol örneği verebiliriz: 2002’de idi sanırım, hükümetin **tüketici birlikleri ve derneklerine nakdi yardım yapma** amacıyla

¹⁷ Vekâletini üstlendiğim bir Vakfımızın taşradaki şubesinde bir Hacı Abi, vakfa yardım toplarken makbuza “bağış” yerine “zekât” yazdığı için Vakfın Mütevellî Heyetinin vakıf yöneticiliğinden azillerine dair dava açılmasına sebep olmuştu. Hacı Abi’nin kusuru yok, Müslüman zihinde bağış – zekât ayrımı yoktur. 28 Şubat darbe iradesine karşı uyarılarımızı tarihe not düşmek için bu örneği buraya yazmak gerekti. M. Balcı.

4077 sayılı Eski Tüketicinin Korunması Kanununa ek madde koyma niyetini, “**sivil toplum haşarı çocuğu sadece hukuka hizmet eder, hukuki denetim yapar, iane almaz**” sözümüzü yerine getirip, TBMM’nin ilgili komisyonunun kapısında adeta nöbet tutan, dönemin Tüketiciler Birliğinin ve başkanının sivil toplumun ruhuna uygun özverisini bugüne anlatmak gerçekten zor. Hukuki denetim asli görevini icra edemeyen yapılara sivil toplum kuruluşu demek de abesle iştigaldir.

Tüm bu olumlu ve olumsuz örnekler bu toplumda, gözümüzün önünde yaşandı. Biraz daha geriye gidildiğinde, mikro bazdaki bu olumlu olumsuz STK yaklaşımlarının dışında ülke yönetimine ilişkin olup da geleceğe dair ipuçları veren çarpıcı makro örnekleri de konuşmalıyız. 1996 yılında Rahmetli Necmettin Erbakan’ın başbakanlığı döneminde BAŞBAKANLIK KRİZ YÖNETİMİ MERKEZİ YÖNETMELİĞİ adını taşıyan bir hükümet kararnamesi yayınlanır. Türkiye’de ilk defa TBMM’nin onayı ve denetimi dışında yürürlüğe giren, şahsen REFAHYOL (RP – DYP Koalisyonu)un kuruluş şartı olarak algıladığım bu yönetmelik, 30 Eylül 1996’da Bakanlar Kurulu’na kabul ettirilip, 9 Ocak 1997’de Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girer. Dönemin bazı siyasetçilerinin sandığının tam aksine “Karayolları Yönetmeliği” değil, başbakanlık teşkilatının tüm işlevlerini Milli Güvenlik Kurulu’na (MGK) - yani askere- devreden bir vesika niteliğindedir. Bu, kurumlar arası güvensizliğin yaşandığı bazı ülkelerde muhalefetin veya Başkanlık sistemlerinde olduğu gibi Başkanlığın oluşturduğu bir gözetim/denetim mekanizması şeklinde bir “gölge kabine”den daha ileri işlevselliğe sahip bir kabine, üstelik o dönemde en üst kurum olan Milli Güvenlik Kurulu(MGK)nun gözetim, denetim ve uygulamasında. Aslında bu makalede tek başına **yönetmelik** kavramı bile “büyük harflerle” yazılmayı hak ediyor.

Bu yönetmelik yayınlandığında bir gazetede altı gün süreyle bir makalem yayınlandı.¹⁸ Postalsız generalleri açığa çıkarmak amacını¹⁹ da taşıyan yazılarımda, Başbakanlık Kriz Yönetimi Merkez Yönetmeliği’nin bir “darbe yönetmeliği” olduğunu, Türkiye’nin “sürekli darbe ve Kriz Kararnameleri” ile yönetildiğini, yürütme erkinin “silahlı bürokrasiye teslim” edildiğini, bunun için tarihi aralıklarla, “Buhran Değerlendirme Kurulu” ve “Komite” gibi kurumlar oluşturulduğunu açıklamaya çabalamıştım. Hatta bununla da yetinmeyerek, aynı makalede, “yönetmeliklerin darbeleri otomatiğe bağladığını” yazmış ve Türk Silahlı Kuvvetlerinin “Mil-

¹⁸ Muharrem BALCI, *Demokrasi Kriz Tarihimiz Ve Kararnameleri*, Selam Gazetesi, 6 - 12 Mart 1997, “*Bu yazının amacı, postalsız generalleri açığa çıkarmak değil, yasallık süsü verilip de gerçekte kamu vicdanında yasallaşmamış düzenleme ve icraatlara bir hukukçu gözü ile dikkat çekmektir!*”
<http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/makaleler/260.pdf>

¹⁹ Muharrem BALCI, a.g.m.

li Güvenlik Akademisi'nden²⁰ mezun olanlara" dikkat çekmişim. Bu makale en yakınlarımızdakilerin dahi dikkatini çekmedi, gerçekçi olmak gerekirse çekmesi de pek mümkün görünmüyordu. İlginçtir hala bugün bile Milli Güvenlik Akademisi mezunları araştırılmıyor. FETÖ yargulamalarında Milli Güvenlik Akademisinin ve mezunlarının rollerine ilişkin bir değerlendirme yapılmıyor. Ne diyordu Harari: Gözler çapaklı kaldı.

Zihnimde canlanan konuya ilişkin bir başka hatıra da, o günlerde Hukukçular Derneği başkan vekili olduğum Dernek yönetim kuruluna teklifimle, hemen 1996 Ocak ayı içinde (28 Şubat 1997'den onüç ay önce), söz Konusu Yönetmeliğin yayınlandığı günün haftasında Vatan Caddesi'nde Nur Hanedan Lokantasında camianın dernek, vakıf, radyo, TV, özel öğretim kuruluşlarının tamamını davet ettiğimiz ve 60 kuruluş temsilcisinin katıldığı yemekli bir toplantıdır. Buluşmada, önümüzdeki yılın zemheri kış gibi geçeceğini, yapılan hazırlıkların kuruluşlarımız için felaket yılı olabileceğini, söz konusu yönetmeliğe de atıf yaparak anlatmaya çabaladığımızı hatırlıyorum. Yaptığım konuşmada, Hukukçular Derneği olarak tüm kuruluşlarımıza, defterlerini, kayıtlarını düzene sokmak için birer avukat tahsis edebileceğimizi, MAZLUMDER nezdinde hak ihlallerine karşı müdafilik ve savunma işlevi yaptığımız gibi, bu kuruluşlarımızı da yaklaşan felakete karşı yalnız bırakmak istemediğimizi açıkça ifade etmeye çalıştım. Ancak toplantı sonunda, *"her ay toplanılmasına, gelişmelerin gözden geçirilmesine, ilk toplantının gelecek ay Zaman Grubu'nun ev sahipliğinde yapılmasına"* şeklinde alınan karar bir anlamda yakın geleceğin kaçınılmaz sonuna dair bazı işaretler vermekteydi. Hükümetin şemsiyesi altındaki onca kuruluş, bir sonraki toplantı için öncülük yapmaktan kaçınarak, inisiyatifi kendi elleri ile FETÖ'ye hediye etmişti. Tabii ki hiçbir hazırlık olmadı, her ay toplanılmasına karar verilmiş olmasına rağmen ikinci toplantı hiçbir zaman yapılmadı. Tüm bunlara rağmen Hukukçular Derneği avukatları, mevcut STK'ların her tür vurdumduy-

²⁰ Harp Akademileri Komutanlığı bünyesinde 1952 yılında 'Milli Savunma Akademisi'ne bağlı olarak kurulan Milli Güvenlik Akademisi, bilahare Harp Akademileri Komutanlığı'na bağlı olarak devam etmiştir. Millî Güvenlik Akademisi; Silâhlı Kuvvetlerde, kamu kurum ve kuruluşlarında ve özel kesimde, üst kademe görevli veya görev almaya aday yöneticilere, millî güvenlik konularında bilgi ve yetenek kazandırmak için kurulmuştur. Eğitim-öğretim süresi 5 aydır. Bu süre, teknik ve bilimsel gelişmeler, strateji ve taktikteki yenilikler, Uluslararası askerî politik şartlar gibi sebeplerle Genelkurmay Başkanlığı'nca uzatılabilir veya kısaltılabilir. Kanunî düzenlemesinden de anlaşılacağı gibi, Millî Güvenlik Akademisi, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nin bir birimi değil, Genelkurmay'a Bağlı Akademiler statüsünde kurulmuş bir kurumdur.(..) Millî Güvenlik Kurulu Ekim 1997'de yaptığı toplantı neticesi oluşturduğu Millî Güvenlik Siyaseti'ni uygulamaya koyarken, koordinasyonu sağlamak, uygulamayı kolaylaştırmak ve neticeyi çabuklaştırmak için Millî Güvenlik Akademisi'nde bir nevi "hızlandırılmış eğitim" programları düzenlemiştir. Millî Güvenlik Kurulu'nun "Kamu Diplomasisi Kursu" adıyla düzenlediği kursa, kamu kurum yöneticilerinin katılacağı ve kursun beş hafta süreceği, Başbakanlığın bürokratlara gönderdiği yazıdan da anlaşılmaktadır." Muharrem BALCI, *MGK ve Demokrasi: Hukuk Ordu Siyaset*, Yöneliş Yayınları, 3. Basım, İstanbul: 2000, s. 110.

Milli Güvenlik Akademisi 15 Temmuz darbe girişiminden sonra ilan edilen OHAL kapsamındaki Kanun Hükümündeki Kararname ile 31 Temmuz 2016 tarihinde diğer akademilerle birlikte kapatıldı. Yerine "Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde Milli Savunma Üniversitesi kuruldu.

mazlıklarına karşın 28 Şubat sürecinde bu kuruluşların savunmalarını meccanen üstlendiler. O dönemde dernek ve STK'larımızın şemsiye kuruluşunun dahi ne entelektüel ne de eylemsel olarak hiçbir faaliyette bulunmadığını hala hatırlarım. Zaten iktidar nimetlerine, cemaatlerinin ve kuruluşlarının nem'alanmalarına odaklanmış, yüzlerini yıkamayı akıl edememişlerin bunu yapabilecek donanımları da yoktu. Vakıflarımız aleyhine açılmış azil ve kapatma davaları için hazırladığım savunma metninin, ders şeklinde, kuruluş şemsiyesi altındaki vakıf ve derneklerin avukatlarına anlatılmasını kendileri talep etmiş olmalarına rağmen, sadece beş kuruluşun avukatları çalışmaya iştirak etmişti. Burada yönetim kurulu olarak Ankara'dan topluca gelip bu derse katılan Muradiye Vakfı yönetimini şükranla anıyorum.

Durumdan vazife çıkaran avukat arkadaşlarımızın büyük bir kısmı toplu davalarda olduğu gibi bu kuruluşlarımızın da fahri avukatlık görevini üstlendiler. Bendenize de savunma ve müdafilik görevinin üstüne, dönem öncesinin, dönemin, başımıza gelenlerin ve geleceklerin kitabını yazmak düşmüştü. Başbakanlık Kriz Yönetimi Merkezi Yönetmeliği'nin 10 Ocak 1996'da yayınlanmasının ertesi günü başlayıp bir yıl süreyle yaptığım araştırmalar ve okumalar sonucunda "MGK ve Demokrasi: Hukuk Ordu Siyaset"²¹ adlı kitabım Temmuz 1997'de 28 Şubat'tan beş ay sonra basıldı ve sonraki yıllarda üç baskı yaptı. Bu kuruluşlarımızın kahir ekseriyeti, hatta meslektaşlarımızın büyük çoğunluğu, gazetede altı gün boyunca yayımlanan yazı dizisini okumadıkları gibi bu kitabı da okumadılar. 28 Şubat üzerimizden silindir gibi geçti ve o günlerin mağdurlarının pek çoğu yüzlerini yıkamayı ihmal ettiler. Dönemin hak ihlallerinden ders almadıkları ve kendilerini yenileyemedikleri gibi, sorumluluklarını da, kendilerinin bir örneğini yapmak isteyip de beceremedikleri örgütlü yapıya ve iktidarlara ciro ettiler.

15 Temmuz 2016'ya gelirsek, geleneksel vurdumduymazlığımız, içi kof özgüvenimiz ve birilerinin bizim adımıza iyi işler yapmasına olan teslimiyetimiz, gözlerimizi açmadan bizi bir ihanet sarmalının içine sürükledi. "Ne şeytana ne kızılıyorsun, bir iyilik de sen yap o sana kızsın" diyen Tolstoy'un ve "kötülükleri bitiremeyebiliriz, ama iyilikleri çoğaltabiliriz" diyen Sezai Karakoçun'un anlamlı sözleri bizi bir nebze olsun uyandıramadı. Yalnızca hayır kurumlarında erzak dağıtmak seviyesine indirgediğimiz iyiliklerin, özünde kul hakkını gözetmek olduğunu unutmuştuk.

Bu konuda bilinç kaybını kendimce ölçmeye çabaladığım örneklerden biri de konferanslarımda sorduğum "kötülük mü yoksa iyilik mi daha bulaşıcı ve daha hızlı yayılır" mealindeki sorulara ağırlıklı olarak verilen "kötülük" cevabının beni sevk ettiği düşüncelerdir. Bu gençle-

²¹ Muharrem BALCI, *MGK ve Demokrasi: Hukuk Ordu Siyaset*. Yöneliş Yayınları, İstanbul. 1. Baskı Temmuz 1997, 2. Baskı Ocak 2000, 3. Baskı Kasım 2000,

ri kınamak anlamsız olur zira kötülükler karşısında sessiz kalan, iyilikleri sadece erzak dağıtmak olarak belleten bir neslin devamından başka ne beklenebilirdi ki. Öncüleri, öncüllerini unutmuş, dünya nimetlerine gark olduktan sonra, gençlik yıllarına ait hatıraları “bağırsak temizliği”ne dönüştürmüş bir nesil olmuştu. Elimden gelse bu iki neslin tamamına Kızılderili reisinin torunu ile diyalogunu hatırlatmak isterdim. Kızılderili reisi birinin adı iyilik, diğerinin adı kötülük olan köpeklerini dövüştürürken, "dedeciğim hangisi kazanacak" diye soran torununa “hangisini iyi beslediysem o kazanacak”, cevabını verir. Bizim beslediğimiz iyilik etkisiz yığınlardan ibaretti ve pek kazanma ihtimali yoktu.

Şu gerçeği zihnimize idrak ettirmemekte ısrarcı olduk, kötülüklerin sahibi şeytan ancak Allah’ın izin verdiği ölçüde aktif olabilirken, iyiliklerin sahibi Allah’ın gücü ise sonsuzdur. Bu realitenin muhatabı olan gençler bu türden sorulara cılız şekilde “Allah” cevabını elbette veriyorlardı, ancak atladıkları, cevabın yalnızca Allah değil, “Kadir-i Mutlak olan bir Allah” olduğu idi. Allah’ı sıfatları ile anmayı dahi unutmuş veya ertelemiştik. Aliya’nın “ey teslimiyet senin adın İslam’dır” sözüne uymak yerine, “uydum mehdiye” ve/veya “uydum kalabalığa”, konumunu yeğledik, eğitimimizi, emniyetimizi, ordumuzu, çoluk çocuğumuzu, neyimiz varsa hepsini bir ihanet şebekesine kendi ellerimizle teslim ettik. Ne istedilerse verdik. *“Bakanlarımız, vekillerimiz, yetkili ve etkililerimiz Meclis kürsüsünden, meydanlardan, ekranlardan, paralel yapıya desteklerini açıkladılar. Paralel yapının, devlet denetiminde ve gözetiminde çalıştığını, ürettiğini, dolayısıyla masum olduğunu ilân ettiler. Ne istedilerse verdiler. Tabii ki, insanımız da önemli ölçüde, bunları da referans alarak, paralel yapıya, “hoşgörü” ile baktı. Öyle ya, paralel yapı da dünyaya ve tabii ki siyaset dünyamıza, hoşgörüü öğretmiyor muydu?”*²² Allah’a teslim olması gerekenler bir kere daha kullarına teslim olarak tarihi uyuşukluğun kurbanı oldular. Bunun faturası ağır oldu ve memleket yıllarca geri gitti. Bugün herkes birbirini suçluyor. Geriye doğru baktığımda içimden, “Hepiniz oradaydınız ve ...” diye başlayan cümleler kurmak geçiyor.

Değerli okuyucular, bu makale bitmeyecek gibiydi. Bir yandan sonlandırmaya çalışırken, öte yandan memleket gerçeklerini medyadan izlemeye devam ediyoruz. İlginç şeyler oluyor. Makalede işlediğimiz konularda o kadar malzeme veriyorlar ki, makale değil, ansiklopedi oluşur. Muhalefetin “tiyatro bu” dediği 15 Temmuz darbe girişimindeki ilişkileri doğrularcasına, AK Parti Medya ve Tanıtım Başkan Yardımcısı, partisinden istifa etmesine neden olan CNN’deki “FETÖ’nün siyasi ayağı” tartışma programında yaptığı konuşmasında, Ak

²² Muharrem BALCI, “Devleti Değil, İnsanı Korumak”, <http://www.muharrembalci.com/yayinlar/makaleler/216.pdf>

Parti'nin FETÖ ile işbirliği nedeninin, "iki farklı darbeci kanadı birbirine kırdırarak, darbeci Kemalist zihniyeti ortadan kaldırmak" olduğunu açıkladı.²³ Bu açıklama bir yandan bu makalede anlatmaya çalıştığımız geleneksel aymazlığımızı doğrularken, bir yandan da muhalefetin eline önemli bir koz veriyor. Ayağa düşen siyasette strateji ve taktik, hak getire! Özellikle de hükümetlerin FETÖ ile sivil/asker bürokratik işbirliği, FETÖ'nün alt tabakasına haklı bir mazeret oluştururken, öte yandan orta tabakasına da, "hepimiz oradaydık" savunmasına haklılık kazandırır gibi. Fakat Doğu Perinçek'in Vatan Partisi'nden bir genç siyasetçinin Cumhurbaşkanlığı Başdanışmanının danışmanlığına atanmasını²⁴ nasıl değerlendirmeli? Doğu Perinçek'in, "görüşlerimiz iktidarda" dercesine yaptığı açıklamalar bu konuda yardımcı oluyor gibi. Siyasi hayatı boyunca hiçbir görüş ve eylemi ciddiye alınmayan Perinçek'in "Biz iktidara destek vermiyoruz, iktidar bize destek veriyor"²⁵, "kısmen iktidarın yönlendiricisiyiz, ortağıyız"²⁶ şeklindeki açıklamalarını bundan böyle ciddiye mi almalıyız? Yoksa AK Parti Tanıtım ve Medya Başkan Yardımcısının sözlerini esas mı almalıyız? İki açıklama da esasen aynı kapağa çıkıyor. Yarın, "Kemalistlerle *falanca*ları" önce yanımıza aldık, sonra bunları çatıştırıp diskalifiye ettik" açıklamaları mı gelecek? Böylesi siyasi geleneğin olduğu ülkede Bizans'tan tevarüsen, "Osmanlı'da oyun bitmez" sözünü doğrulamakla mı Türkiye çağ atlayacak ve 2023 – 2071 hedeflerine doğru yürüyecek?

Yukarıda söylediğimiz gibi, malzeme çok; AK Parti Tanıtım ve Medya Başkan Yardımcılığı görevine atanan Gaziantep eski Milletvekili Şamil Tayyar, çok kısa bir süre sonra istifa ettiğini duyurmuştu. Gerekçesini de açıklamıştı: "Perinçek ve arkadaşlarının hükümeti

²³ AK Parti Tanıtım ve Medya Başkan Yardımcısı Emre Cemil Ayvalı "Eğer ki AK Parti FETÖ'yle bürokraside geçmişte kol kolaydı diyorsanız... Bunu farklı darbecileri tasfiye etmek için yaptı. Çünkü eski devlet düzeninde atama düzeni şöyleydi: 2002'de ben iktidara gelmişim, sene 2007-2008. Benim 1 müsteşar atamam için bu adamın genel müdür olarak 12 yılı doldurması lazım. Ben sanki kendi kadrolarımla geldim de, çok mukteditirdim de böyle bir fanteziye mi girdim? Bir tarafta darbeci Kemalist gelenek vardı, bir tarafta FETÖ vardı. Bunları birbirine kırdırarak suretiyle yol almak mecburiyetinde kaldım. Mesele budur. Bunu ancak Recep Tayyip Erdoğan gibi bir lider yapabiliirdi." *Ak Parti'li isim: Erdoğan, FETÖ ile darbeci Kemalist geleneği birbirine kırdırdı.* <http://www.islamianaliz.com/h/79612/ak-partili-isim-erdogan-feto-ile-darbeci-kemalist-geleneği-birbirine-kirdirdi>

²⁴ Furkan GÖKŞEN, "Değerli Vatan Partisi üyeleri ve mensupları. Sizlerle olmaktan ve Vatan Partisi'nin vatan mücadelesinde yer almaktan hep gurur duydum. Lüzumu üzerine Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip ERDOĞAN'ın Başdanışmanlığını yürüten Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Sn. Oktay Saral'ın Danışmanlık görevini üstlenmiş bulunmaktayım. Benimle beraber bu kutlu yolda omuz omuza yürüyecek dostlarımız Kutluhan Tencan ve Burak Bayoğlu arkadaşlarımızla Vatan Partisi'nden istifa etmiş bulunuyoruz. Cumhurbaşkanlığı Siyaset yeri değildir. Yüce Devletimizin En Üst Makamıdır. Herhangi bir partiye üye olmamızın gerek Devletimizin Etik Kuralları, gerekse Cumhurbaşkanlığında bizlere verilen görevler konusunda etik olmayacağından dolayı istifamızı Yargıtay üzerinden yaptık." <http://www.islamianaliz.com/h/79597/vatan-partili-isim-cumhurbaskanligina-danisman-olarak-atandi>

²⁵ Doğu PERİNÇEK, <https://www.gazeteyolculuk.net/dogu-perincek-biz-iktidara-destek-vermiyoruz-iktidar-bize-destek-veriyor>

²⁶ Doğu PERİNÇEK, "Kısmen iktidarın yönlendiricisiyiz, ortağıyız", <https://www.t24.com.tr/haber/dogu-perincek-kismen-iktidarın-yonlendiricisiyiz-ortagiyiz.840602>

yönettiklerini pervasızca söylemesi, üstelik kendilerine yakın kanallarda itibar görmesi.” Bir de dikkat çekmiş, “Sorunun AK Parti açısından sorguya muhtaç yanı burası” demişti.²⁷ Şimdi ard arda istifa eden AP Parti Tanıtım ve Medya Başkanı ile Başkan Yardımcısının sözlerini yan yana getirdiğimizde, örtüştüklerini, gerek AK Partinin gerekse medyasının Perinçek ve ekibine, bunların görüşlerine değer verdiklerini doğruluyorlar. Gerçekten de gerek medya, gerek AK Parti kadroları gerekse şemsiye altındaki STK’ların son zamanlarda, Nedim Şener, Doğu Perinçek, Etem Sancak, Metin Feyzioğlu, Mehmet Ağar gibi isimleri mekânlarında (Suriçi Grubu Toplantıları) konuşturmaları, araya da Ahmet Davutoğlu, Abdurrahman Dilipak, Berrin Sönmez, Mehmet Metiner, Mustafa Kurdaş gibi isimleri sıkıştırarak, çıkaracakları dergide (Suriçi Siyaset Kültür ve Medeniyet Dergisi, Temmuz/Ağustos/ Eylül Sayısı) yazı istemeleri, tüm bu etkili yetkili şahısların açıklamalarını doğrular nitelikte görülüyor.

Esasen aydın sorumluluğu olarak tanımladığımız farkındalığın oluşmamasının sonuçlarını sürekli yaşadık. Okumalarımız sınırlı kaldı, zaten okuduklarımızı da yeterince değerlendirmeyi beceremedik. İnsanın tembellikten ve korkaklıktan sıyrılmasının ve sorumluluklarını başkasına ciro etmesindeki sorumsuzluğun nedenini ondokuzuncu yüzyılda *“küçüklüklerine (acziyetlerine, başkalarının ianesine), henüz aklını tam olarak kullanamadığı anlara teslim olmasıdır”*²⁸ ifadesi ile açıklamaya çalışan Kant’ın uyarıları bile dikkate alınsaydı belki daha farklı sonuçlar ortaya çıkabilirdi. Küçüklüğü *“başka birinin yol göstericiliği olmadan anlığını (küçüklükten sonraki dönemini, aklını kullanmaya başladığı anları) kullanma yetersizliği* olarak betimleyen aydınlanma düşünürü Kant, seküler bir zihinle de olsa, insanın rüştünü kazandıktan sonra da küçüklüklerine (acziyetine) sığınmasını korkaklık ve tembellik olarak nitelendirir. Biraz daha ileri giderek, küçüklükten sonra aklını özgür kılmayanlar için *“anlığım yerine geçen bir kitabım, vicdanım yerine geçen bir din adamım, benim yerime perhizimi düzenleyen bir hekimim varsa ben bunlarla uğraşmayabilirim. Ödeyebiliyorsam düşünmem gerekmez, başkaları bu sıkıcı işi benim yerime üzerlerine alacaklardır”* ifadeleri ile eleştirel bir değerlendirme yapar. Kant’ın insanlığa nasihati, *“kendi anlığımı kullanacak yürekliliği göster! Aydınlanmanın kalıp-sözü budur”*²⁹ sözlerinde gizlidir.

Öte yandan Edward Said ise entelektüellerin omuzlarına, maruz kaldıkları baskılar ve tehditler karşısında bağımsızlıklarını koruma arayışının sorumluluğunu yükler. Entelektüeli

²⁷ AK Parti'deki görevinden istifa eden Şamil Tayyar, suskunluğunu bozdu, <https://www.haberler.com/ak-parti-deki-gorevinden-istifa-eden-samil-tayyar-13312875-haberi/>

²⁸ Afşar TİMUÇİN – Ali TİMUÇİN, *Aydınlanma Nedir? Aydınlanma Filozoflarından Seçme Metinler*, İmmanuel KANT, *Aydınlanma Nedir Sorusuna Yanıt*, Bilim ve Gelecek Dergisi Arşiv, Nisan 2008, s. 58 – 59.

²⁹ Afşar TİMUÇİN – Ali TİMUÇİN, a.g.m.

sürgün, marjinal, amatör olarak, iktidara karşı hakikati söylemeye çalışan biri olarak nitelemesinin nedeni de işte bu bağımsızlık arayışıdır. Said'in baskılar ve tehditler karşısında marjinal ve sürgün olarak tanımladığı entelektüele önerdiği çözüm ise *“Kâr ya da ödül beklentisiyle değil, tabloyu daha geniş çizmeye, belli çizgiler ve engeller arasında bağlantılar kurmaya duyulan aşk ve dinmek bilmez merakla; bir uzmanlık alanına kapatılmayı reddederek, belli bir meslekten olmanın insana getirdiği her türlü kısıtlamaya rağmen düşüncelere ve değerlere özen göstererek hareket etme isteğidir.”*³⁰ ifadelerinin muhatabı olan “amatörizm”dir.

Said'in çözümlenmeleri aydınların sivil toplum duyarlılıklarıyla ilintilendirildiğinde “kendi” ülkelerine dönüp bakamayan aydınların eleştirildiği görülür. *“Cezayir katliamlarına ses çıkarmadan dünyanın diğer yerlerine sulh dilemenin, entelektüel ahlaka ‘fransız kalmak’ olduğunu”* vurgularken *“millet olgusuna sığınarak yazılan gazete manşetlerinin, ötekileştirmede, hedef göstermede ne kadar da amaca uygun olduğunu”* bildirmekten geri kalmaz.³¹ Bu toprakların fikir emekçilerinden Cemil Meriç de gerçek aydınının kimliğini, *“yalanların pençesini yırtan, dünyadaki bütün haksızlıklara dur diye haykırandır”* diye tarif eder. Ne kadar da benzer! İleriki satırlarda değineceğimiz “Milli İrade Platformu”nun benzer ülke gerçeklerine kayıtsızlığını bu kapsamda değerlendirmek gerekir, ancak bu konu bu makalenin boyutlarını aşar. Bu makalede bu konuya sadece yukarıda ve aşağıdaki satırlarda kısmen değinebildik.

Kendi insanımıza da kulak vermiyoruz. Son yılların en çok tartışılan konularında bile sesimizi çıkarmaktan imtina ediyoruz. Hemen, en güncel olanları, İstanbul Sözleşmesi, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İfsad Projesi, Süresiz Nafaka, Çocuk Haczi, Yolsuzluklar, haklarındaki şaibelere rağmen aklanmadan görev verilen eski bakanlar, üniversitelere el koymalar, vakıfların kolayca siyaseten kapatılmasına imkân tanıyan düzenlemeler, şans oyunları/kumarın yaygınlaştırılması, yasadışı kumar sitelerinin kapatırken, internetten devlet kumarı oynanmasına dair yasal(!) düzenlemeler, daha birçokları, FETÖ yargısının hukuka kazandırdığı(!) hukuk dışı düzenleme ve yargılamalar, “top ayağımıza geçmişken biraz da biz oynayalım” misali uygulamalar, ötekileştirmeler, düşman ceza hukuku uygulamaları gibi fiillerden oluşan liste uzar gider.

Uzun süredir ülkemizde yaşatılan hak mahrumiyetlerine ve hukuka aykırılıklara eleştiri getiren aydınların artık vatan sevgisini ölçmeyi hatta hainlik gibi sıfatlarla anmayı sıradanlaştırdık. Bu kitle sıklıkla en hafif tabirle, “şimdi sırası değil”, “yedi düvel üzerimizde”, “harita-

³⁰ Edward SAİD, *Entelektüel: Sürgün Marjinal Yabancı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul: 2019.

³¹ Emine KARSLI – Ahmet KAYNAR, ENTELEKTÜEL – EDWARD SAİD, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Sunum Raporu, 02.02.2016, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/raporlar/373.pdf>

nın büyüğü”, “sen de mi abi”, “milli irade”, “beka sorunu” gibi ötelemelerin muhatabı olmaya zorlanıyor. Yaşanan bazı hukuka aykırılıklarda Cemil Meriç’in uyarılarına kulak verilse, görülecektir ki; “*İnsanlar kanun karşısında eşittirler ama kanunu yapan burjuvazidir.*”³² Burjuvanın kendisine kanun yaptığına bilinen bir örnek olarak tutan – tutmayan devrimler gösterilebilir. Tutan – tutmayan devrimler söylemi, tam da Cemil Meriç’i doğrular gibidir. Dönemin burjuvası Cumhuriyet entelijansiyası, halkın inanç değerlerini dikkate almadan kanunlar yapmış, bunların birçoğu uygulanamaz veya uygulandığında buhran oluşturduğu görüldüğünden baş döndürücü değişikliklere uğramışlardır. Üstelik mevcut eğitim sisteminin hukukçu değil, teknokrat yetiştirdiği de biliniyor. Dolayısıyla yargı bağımsızlığı, savunmanın kutsallığı gibi hukukun temel kaideleri esas alınarak, kanunların her zaman eleştirilebileceği göz ardı edilmeliydi. Eleştirel bakışın birçok tutarsızlıkları, hukuka aykırılıkları önleyebileceği düşünülmeliydi. Said’in de vurguladığı gibi “eleştiri olmadan dayanışma sağlanamaz.”

Batılılaşmış burjuva düşünsel anlamda ortak kabul etmez tavrıyla eleştirel söylemleri kulak arkası etmiş, bu gelenek bu güne kadar da devam etmiştir. Son dönem örnekler olarak, İstanbul Sözleşmesi, 6284 sayılı Kanun, çocuk haczi, süresiz nafaka, evlilik birliğinde şiddet kaynaklı uyuşmazlıklarda uzlaşma ve arabuluculuğun yasaklanması sayılabilir. Ömerlerin eğri kılıçlarla doğrultulmasını kendisine amentü edinenler, her fırsatta “kılıçlarının kınlarından çıkma vakitlerinin gelmedikleri” yolundaki uyarılarla hizaya sokulmaya devam edilmektedir. Bu gidişle aranan o Ömer’ler, hasret dalgalarının arasında kaybolup gitmeye mahkûm kalacaklar.³³

Tekrar günümüze dönersek, her yer güllük gülistanlık, herkes hayatından memnun ve STK’larımız hükümet bildirimlerini imzalamak için sıraya giriyor. Oysaki Sivil Toplum Kuruluşlarımız rahmetli Akif Emre’nin, “iktidarların ne yanında, ne karşısında, uzağında da olunur” ifadesi ile anlatmaya çalıştığı prensipleri düstur edinmeleri için sıklıkla uyarılmıştı. 1990’lı yıllarda bu düstur bir şekilde işlerken, ülkemizin tek parti iktidarına kavuşması ile bu aşındırıldı ve iktidarların yanında olmak meziyet, uzağında olmak mahrumiyet sayılmaya başlandı. Bir husus daha gözden kaçırılmıştı; iktidarların avukata ihtiyacı yoktu. İstişare, danışma, meşveret, öteki mahalle ile daha uyumlu gidiyordu. Avrupa Birliği uyum sürecinde de yandaşlara ihtiyaç yoktu. Ali Rıza Demircan’ın aşağıdaki ifadeleri bu durumu güzel resmediyor:

³² Cemil MERİÇ, *İnsanlar kanun karşısında eşittirler ama kanunu yapan burjuvazidir.*

<https://www.cafrande.org/cemil-meric-insanlar-esittirler-kanun-karsisinda-ama-kanunu-yapan-burjuvazidir/>

³³ Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Bize Ömer’ler lazım. Bu Ömer’leri bulduğumuzda, şu andaki konumuzdan daha ileri bir konuma geçeceğiz. Hiç endişeniz olmasın”,

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-kongre-surecimizi-baslatiyoruz-bize-yeni-omerler-lazim-41310472>

“İşlerimizin İslâm’a uygun olmasından çoktan geçtik de, aykırı ve aleyhimize olmasın istiyoruz. Bu da konuşup yazmamızı; dilsiz şeytanlardan olmamamızı gerektiriyor. Hiç kimse bize Ülkemiz şartlarını hatırlatmasın. Ülke şartları yalnızca akçeli işlerin ve benzerlerinin yürümesine engel olmuyor. Şanlı Peygamberimiz Kur’ânî vahyin belirlemediği alanlarda istişare ediyor, farklı görüşlerin açıklanmasını zemin oluşturuyordu. İslâmî ölçülere uygun yönetmek ve yönetirken çok yönlü istişareler yapmak Kur’ân’ın ve Nebevî Sünnet’in gereği değil midir? Sünnetin itibarsızlaştırılmasından şikâyetçi yalaka düşünürler, ilahiyatçılar, cemaatler nerede? Allah İslâm’ı biz Müslümanlardan korusun. Evet, Milli İrade Platformu üyelerinin haberi olmadan Sinema Yasası da geçti. Asıl mesele şu; pek çok konuda Ankara’ya ışık tutabilecek konumda olmamıza rağmen oy verme dışında ricalden sayılmayışımız. Daha da üzücü olanı Milli İrade Platformu üyelerinin ve İslâm âlimleri konumunda olan insanların bu durumdan şikâyetçi olmayışı veya dile getirmeyişleri. İman ve amel zaafımız sebebiyle dinimizin, ortak aklın ve ilmin gerektirdiklerine çağrı ve sakındırdıklarından da men ile iç muhalefet görevimizi yapamıyoruz. (...) Oysaki Hakk’a yönlendirici muhalefet azim bir ilâhi nimettir. Malikü’l-Mülk olup, mülkü yani parasal imkân ve yönetim makamlarını dilediğine verip dileğinden çekip alan, istediğini aziz edip istediğini zelil eden Allah’tır. Böyle inandığımız ve kudretli görülenleri kendimiz gibi acezeden gördüğümüz için özgürüz. Bu sebeple böyle geldi böyle gider diyemiyoruz. (...) **Ülkemiz de belürsüz ellere kalsın.**”³⁴

Uzunca bir alıntı oldu, ancak içerden eleştirilerin bile tesir etmediği bir dönemi yaşıyoruz. Belki burada bir hukuk yazısı beklentisi de vardı. Elbette hukuk hayatın kendisidir, fakat kendimizi kandırarak hayatı sağlıklı biçimde sürdüremeyeceğimizi artık görmemiz gerekiyor. Sürekli matine darbeleri, sürekli matine hukuksuzlukları yaşamak istemeyen bir toplum, uyanık olmak, yüzünü, gözünü yıkamak, gerçeklere nazar etmek, hepsinin özeti belki, “hukuk toplumu” olmak zorundadır. Aksi halde bir geleceğimizin olmayacağını artık kabullenmeliyiz. Tüm çırpınışımız geleceğimize dairdir. Takipte zorlandığımız bilmem kaçınıcı Adalet Reformlarından, Avrupa Birliği Uyum Yasalarından, yap-boza dönüşmüş eğitim ve hukuk sistemimizden bir türlü çıkaramadığımız en önemli ders, bir *hukuk misyon ve vizyon eksikliğimizdir*. Ellere teslim ettiğimiz adaleti efendileri için kaldıraç ve kırbaç gibi kullanan ihanet şebekesinin habis unsurlarını temizlerken, bu şebekenin bizde oluşturduğu vizyonsuzluğu göremediğimizi itiraf etmek zorundayız. Yaşadığımız şu günlerde geleceğe ilişkin vizyon üretme, çağrı

³⁴ Ali Rıza DEMİRCAN, *Milli İrade Platformu ve İslâm Âlimleri Ne İşe Yarar?*

<https://www.alirizademircan.net/milli-irade-platformu-ve-islam-alimleri-ne-ise-yarar-20-640h.html>

yakalama çabaları yerine, yakın tarihimizdeki hukuk pürüzlerini gidermeye çalışıyoruz. Buna hukuk üretim süreci değil, ancak peşinden koşma çabası denebilir. Yukarıda saydığımız engellerimiz, bizi hukuk üretiminden alıkoyuyor ve enerjimizi tüketiyor. Tabiri caizse, şeytan taşlamaktan namaz kılmaya takadımız ve zamanımız kalmıyor. Hukuka, hukukçuluğa, hukuk üretimine yönelik bunca engel tek kelime ile zulümdür.

Hukuk vizyonunun oluşturulması için iki yol var. İlki üretilen hukukun uygulanması için gerekli olan siyasi açılım yoludur. Çünkü siyasi açılım olmazsa üretilen hukukun bir işlevi olmaz. Hukukun yaptırım gücü açısından da bu gereklidir. Ancak siyasi açılım hukuk nosyonu üretmek için tek başına yeterli değildir.^(*) Daha ilmi ve akademik olarak, belirlenmiş hukuk misyonumuzla, ışıltılı bir vizyonu ortaya çıkarmak da gereklidir. 1400 yıllık geleneğimizin ilham kaynağı olan Kur'an ve Sünnetten gelen cevheri ortaya çıkarmamız gerekiyor.³⁵ Henüz bunu başaramadık. İslam Hukuku ile modern hukuk konularını karşılaştırmalı olarak çalışmayı bile yeni yeni konuşmaya başladık.³⁶ Hukukun yaygınlaştırılmasına dair vizyon için söylenebilecek olan da: Hukuk Devleti olabilmek için hukuk toplumu, Hukuk Toplumu olabilmek için Bilgi Toplumu, Bilgi Toplumu olabilmek için de İletişim Toplumu olmak gerekir. Bu süreçler takip edilmeden yapılacak her tür meşgale, her defasında 10 yıl geriye gitmek, bir önceki darbe ile son yediğimiz darbeleri karşılaştırmak olacaktır. Bu güne kadar olan da budur.

Tekrar belirtmekte yarar var, süreç şöyle işlemeli: İletişim Toplumu – Bilgi Toplumu – Hukuk Toplumu – Hukuk Devleti. Hukuk Toplumu olmadan Hukuk Devleti olunamaz. Zira devleti kuran veya idame ettiren irade hukuka bağlı ve hukuk toplumu değilse, o irade hukuk devleti oluşturamaz. Hukuk Toplumu olmak için de sağlıklı iletişim içinde bilgiye, hukuk bilgisine ulaşabilen, hukuku kılcal damarlara ulaştırabilen, hukuku yaygınlaştıran bir toplum olmak gerekir ki o zaman bu topluma hukuk toplumu diyebiliriz. İşte iletişim ve bilgi toplumu aşamalarından geçmiş, hukuk toplumu iradesini ve gerekliliğini yerine getirmiş topluluk Hukuk Toplumu olmaya adaydır. Yukarıdan aşağıya anlattıklarımız kapsamında şimdilik bu hayaldir.

(*) Meslek hayatımda, mesleğimle ilgili olarak, ilk defa (10 Haziran 2020) meslek odamızla ilgili görüşüme müracaat edildi. Siyaset kurumu, mesleğimle ilgili olarak ilk defa benim ve meslektaşlarımın görüşüne müracaat etti. Hukuk misyonumuzla ilgilenmeyen siyaset kurumu, vizyonumuzla ilgilenmek durumunda kaldı. Reel-politikle zaman öldürmemek adına bu girişimi de hamdolsun cevapsız bırakmış olduk. M. BALCI

³⁵ Emir KAYA, *Hukuk Vizyonumuz*, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Grubu Ders Notu, 19 Mayıs 2020, <http://www.muhammedbalci.com/hukukdunyasi/alintilar/1079.pdf>

³⁶ Küçük bir örnek çalışma için bakınız: *Mecelle ve Türk Borçlar Kanununda Akitler ve Zarar*, Ed. Muharrem BALCI – Numan TEKELİOĞLU, Hukuk Vakfı'nın katkılarıyla Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Ders Grubu öğrencilerince hazırlanmış ortak çalışma. İGİAD Yayınları, İstanbul: Haziran 2020.

Son olarak açıklığa kavuşturmak istediğim bir husus daha var. Yıllardır Şubat aylarında 28 Şubat'ı konuşmak için pek çok davet alıyorum ve bunları geri çeviriyorum. Gerekçem son derece basit iki prensibe dayanıyor; Bunlar, sıkılı dişlerle özgürlük şarkıları söylenemeyeceği gibi, çapaklı gözlerle de geçmiş ve geleceği konuşamayacağımıza dair inancımdır. Belki konuşmaya çalışırız fakat geçmişte kalırız. Gerçekten de 28 Şubat'ı konuşurken, değerli düşünce insanlarımızın orada kaldıklarını, günümüze dair bir şey söylemediklerini, söyleyecek donanımları olsa bile sıkılı dişlerle bunu başaramadıklarını üzülen görüyorum. Davet sahiplerine de, “28 Şubat'ı konuşmak kolay, çünkü geride kaldı ve faileri de ya öldü ya da bir ayakları çukurda. Gelirsem 30 Şubat'ı konuşurum” diyorum.

28 Şubat'ın failerinden, apoletleri sökülüp er yapılanlardan biri geçenlerde, yargıda ve vicdanlarda aklanmadan, adli yargılaması sonuçlanmadan/hükmü kesinleşmeden³⁷ vefat etti. Bir an için 28 Şubat'ı konuşanların havanda su dövmediğini farz etsek bile “geleceğe dair çıkarılmış derslere ve tavsiyelere neden rastlamıyoruz?” Ya da “varsa bu tavsiyelerin muhatapları kimler?” soruları hala orta yerde durmaktadır. Sokaktaki insanlar mı, yoksa sivil - asker bürokrasi, siyaset, aydınlar, kanat önderleri mi? 28 Şubat 1997'den 15 Temmuz 2016'ya bu tavsiyelerden gerekli dersler çıkarıldı mı? Çıkarıldıysa neden bir defa daha aynı yerden ısırıldık? Popülist projelerle uğraşmaktan ciddi ve sonuç alıcı işlere vakit ayıramadığımızdan olabilir mi? Zihin yakıcı soruları çoğaltmak mümkün.

Bir dönem 2007'de yeni Anayasa tartışmalarını hep birlikte tecrübe ettik. Hükümet neredeyse tüm sivil toplum kuruluşlarına, cemaatlara, iş çevrelerine, hukuk kurumlarına görev verdi veya kurumlar durumdan vazife çıkararak kurullar oluşturular, yeni Sivil Anayasa Taslakları hazırlığına giriştiler. Kısa sürede anayasa taslakları havalarda uçuşmaya başladı. Hükümet resmi olarak, başında Prof. Dr. Ergun Özbudun'un bulunduğu bir grup anayasa hukukçusuna yeni bir sivil anayasa hazırlama görevi bile verdi. Hatta Ergun Özbudun o sıralar, yeni Anayasa çalışmalarının, Türk Anayasa tarihindeki en saydam ve katılımcı süreç olacağını söylüyordu.³⁸ Ülkede büyük bir coşku hâkim oldu, hatta o kadar ki Özbudun, “yapılan çalışmalarda ilk üç maddenin kılına bile dokunulamayacağı, iddiaları vardı, aralarında TÜSİAD, TOBB ve Türkiye Barolar Birliği de dâhil olmak üzere bugüne kadar yapılmış pek çok taslakta ilk üç maddede değişikliğe gidildi” diyecektir. Yeni sivil anayasa taslağı hazırlama çalışmalarının kapalı kapılar ardında yürütüldüğü eleştirilerine cevap olarak Özbudun, bu çalışmanın Kızılay'da davul zurna ile yapılamayacağını

³⁷ İsmail Hakkı KARADAYI: Ölmeden önce aklanmak istiyorum, <https://www.gercekgundem.com/guncel/111636/ismail-hakki-karadayi-olmeden-once-aklanmak-istiyorum>

³⁸ “Prof. Özbudun: “Türk anayasa tarihindeki en saydam ve katılımcı süreç”, 9 Kasım 2007, <https://www.haberler.com/prof-ozbudun-turk-anayasa-tarihindeki-en-saydam-ve-haberi/>

söylüyordu.³⁹ 28 Şubat alışkanlıklarını terk edemeyen bir kısım hukukçu ise 22 Temmuz seçimlerinden sonra oluşan meclisin yeni bir anayasa yapma yetkisine sahip olmadığını, yeni anayasaların sadece bu konu için seçilmiş kurucu meclisler tarafından yapılabileceğini, anayasanın ilk üç maddesi ile bunlardan ikinci maddede belirtilen ve başlangıç kısmında yer alan ilkelerin virgülüne dahi dokunulamayacağını iddia ediyorlardı.⁴⁰

Hükümet, görevli akademisyen ekibin hazırladığı Anayasa Taslağını beğenmedi, üstelik hocayı refüze ederek, taslağı da rafa kaldırdı. Yeni sivil anayasa taslağı hazırlama çalışmalarının yapıldığı günlerde birkaç kuruluştan ve ilgililerden bu çalışmalara ve kurullara katılmam için talepler geldi. Hiç birine katılmadım, zira yeni anayasa çağrılarını ciddi bulmadım. Topu ayağına alan yeni iktidarın, topu kolay kolay ayağından çıkarmadan top çevirmesi ve iktidarını perçinlemesi için mevcut anayasadan yararlanmaya ihtiyacı vardı. Bu anlaşılır bir şeydi. Anlaşılmaz olan kimilerinin iyi niyetle ve safça anayasa taslağı hazırlamaya soyunması, kiminin de kendisine sağlam kestane gölgesi bulma arayışları idi. Aynı günlerde bir iş adamları kuruluşunun talebini, *“bu iş sizi aşar, avara kasnak bu işle uğraşmayın, zaten vereceğiniz anayasa taslağına kimse bakmayacak”* diyerek geri çevirdim. Bireysel bir talep de bir meslektaşımızdan geldi. Bir gün büroma gelerek *“bana yirmi hukukçu lazım, yeni anayasa taslağı hazırlayacağız”* dedi. *“Şöyle bir etrafına bak bakalım, Türkiye’de mevcut anayasanın tamamını okumuş kaç hukukçu tanıyorsun? Dünya devletleri, ülkeleri anayasalarını okumuş kaç hukukçu tanıyorsun?”* diye sorduğumu hatırlıyorum. Tabii ki diğerleri gibi bu iyi niyetli çaba da boşa çıktı ve taslak üretimlerinin tamamı enerji üretmeyen *“avara kasnak”* misali berheva edildi. Hatırladığım kadarı ile o dönemde hükümete 1050 adet anayasa taslağı sunuldu. Şimdi sormak lazım, bu taslaklar nerede ve mevcut anayasa ile ilgili sorunu olan var mı? Diğerlerinin akıbetini tam olarak bilmesek de, Özbudun ve ekibinin hazırladığı taslağın, AK Parti kurmaylarınca raftan indirilip başkanlık sistemine uygun hale getirildiğini biliyoruz.⁴¹

O halde şimdi neyi konuşalım? Buraya kadar uzun uzun anlatımlar, bir nevi hafıza tazelenmek içindi. Zira bir milleti yaşatan önemli unsurlardan biri de hafızasıdır. Tarihini bilmeyen millet hafızasını kaybetmiştir. Hafızası olmayan milletlerin de tarihi gerçeklikler üzerine kurulabilen gelecek tasavvurları olamaz. Alparslan’ın *“sen tarih bilir misin?”* sorusuna *“hayır,*

³⁹ <https://www.haberler.com/prof-ozbudun-turk-anayasa-tarihindeki-en-saydam-ve-haberi/>

⁴⁰ Sabih KANADOĞLU, *Yeni Anayasa Yapma Yetkileri Yok*, 13 Eylül 2007, <https://sivilanayasa.blogspot.com/>

⁴¹ *Yeni Anayasa taslağına 'başkanlık' ilavesi*, <https://www.yenisafak.com/politika/yeni-anayasa-taslagina-baskanlik-ilavesi-442117>

hiç okumadım” diyen Romen Diyojen’in cevabına karşılık Alparslan’ın “tarih bilmeyen hükümdarların sonu işte böyle olur!” ifadesi bugüne dair de çok şey anlatmaktadır.

28 Şubat’tan çıkarılacak dersler hakkında zihnimizi yorarsak: öncesini, bizzat kendisini ve sonrasını konuşmalıyız. Bunun da adı 30 Şubat’ı konuşmak olur.

Şubat’ın 30’u hakkında şüpheye düşenlere, 28 Şubat bin yıl sürecek diyen devrin kudretli komutanının sözünü yeniden hatırlatmak gerekir.

- FETÖ’nün hukuk sistemine soktuğu hukuka aykırı yöntemlerle yargılamalar yapılıyorsa,
- FETÖ’nün “Düşman Ceza Hukuku” uygulamaları devam ediyorsa,
- 28 Şubat’ta “Beşli Çete” diye tabir ettiklerimiz gibi iktidar şemsiyesinde işadamları kuruluşlarımız, STK’larımız var ve sürekli nem’alanıyor, hükümet bildirimleri imzalamayı bekliyor ve imzalıyorlarsa,
- kendi varlık nedenlerini inkâr sadedinde hayatiyetlerini ianelerle sürdürüyorlarsa,
- yine o beşli çete gibi hükümetler nezdinde itibarlarını kullanarak, “bu yasaları biz yaptık, virgülüne dokundurtmayız” diyen ve komisyonlarda başat yeri olan kadın dernekleri var ve bir ihanet projesi olan toplumsal cinsiyet eşitliğini hükümete dayatıp uygulatabiliyorlarsa,

28 Şubat ertesinde bugün günlerden 30 Şubat’tır.

Politika dünyasından da bir çelişik örnek verelim: *Bunca deneyime ve yaşanmışlığa rağmen tarihten ders alınmış mıdır*, sorusu üzerinde bile yeterince düşünmeden çok önemli bir gelişme daha yaşandı. 27 Mayıs ihtilali mağdurlarının yargılandığı Yassıada’yı Demokrasi ve Özgürlükler adası olarak müzeye çevirdik. İlginçtir Yassıada’da yapılan ve 27 Mayıs ihtilalinin mağdur aileleri ve çocuklarının katılmadığı törene ihtilalin kudretli albayı damga vurdu. İstanbul’un fethi yıldönümünde Ayasofya’da Fetih Suresini; 15 Temmuz’da ve sene-i devriyelerinde ve Covid-19 karantina günlerinde minarelerden ezan ve salaları okutan devlet iradesinin, Anadolu kadınının çarşafına ve Müslümanların Arapça ezanına dil uzatan Alparslan Türkeş’e⁴²

⁴² Türkeş, Başbakanlık müsteşarı iken 17 Temmuz 1960’da Cumhuriyet gazetesinden Cevat Fehmi Başkut’a verdiği röportajda, 1944 yılında Irkçılık-milliyetçilik davasında tutuklanmış olmasıyla ilgili önyargıları yıkamak istercesine şöyle cümleler kurmuştu:

“Son zamanlarda Anadolu’yu hiç dolaştınız mı? Çarşafın nasıl kapkara bir yangın halinde bütün yurdu sardığını gördünüz mü?... Türkçecilik bu millete Atatürk’ün en büyük en faydalı hediyelerinden biri idi. Evvela ezanı Arapça okutmakla buna ihanete başladılar... Türk camiinde Türkçe Kuran okunur, Arapça değil.” Yıldırım OĞUR, “O Kadarcık darbeciliğın aramızda lafı mı olur?” 30 Mayıs 2020. <https://www.karar.com/o-kadarcik-darbeciligın-aramızda-lafı-olur-mu--1566163> -

Yassıada'nın itibarını hediye ettiğine⁴³ şahit olduk.⁴⁴ Türkeş'in o günlerdeki “*memleket oy endişesiyle davranmak zorunda kalacak politikacıların eline bırakılırsa bugün, içine düşülen çukurdan hiçbir zaman çıkılamayacaktır*”⁴⁵ uyarısını hatırlayanlar, demokrasi ve özgürlüklerin bir kez daha koalisyon aşkına ve oy endişesiyle çukura gömüldüğüne şahitlik ettiler.

Bu olayları düşündüğümde hep Dr. Ahmet Özdemir'in naklettiği bir hikâyeyi anımsarım.^(*) Zamanın birinde adamın biri hastalanır, başvurmadığı hekim kalmaz. Sonunda yaşlı ulu bir hekime gider ve derdini anlatır. Hekim hastaya bir şişe ilaç uzatır ve bunu üç gün süreyle iç fakat zinhar içerken **sarı tilki**'yi aklına getirme! der. Adam sevinçle evine gider. Fakat ne zaman şişeden ilacı içmeye kalksa bir sarı tilki gelip gözlerinin önüne oturmuş. Sayılı günün sonunda tekrar ulu hekimin kapısını çaldığında, bitap bir halde ilacın faydası olmadığından yakınmış. Bu yakınma karşısında ulu hekim, ‘ee, sarı tilki?’ diye sorduğunda, hasta meyyus inleyerek “siz söylediğinizden beridir hiç aklımdan çıkmadı ki!” cevabını verir.

Bu yazının yazıldığı günlerde yazılı ve görsel medyada darbe oturumları almış başını gidiyordu. Koku mu aldılar, algı operasyonu mu, hükümetin ve seçmenin moralini bozma operasyonu mu, yoksa hükümetin olası erken seçim için darbeye muhataplık mağduriyeti için kamuoyu oluşturma çabası mı, bilinmez? Kimler bu sarı tilkiyi zihnimize kazıyanlar? Yukarıdaki ihtimallerden hangisi olursa olsun, gerçekçi olmalı, reel politiğin saf kurbanı olmamalı, özgün programlarımızı ve varsa projelerimizi yürütmeye devam etmeliyiz. Komplo teorileri, bu işlere teşne olanlara kalsın. Haritayı okuyalım, ama mektubun muhatabı olmayalım.

O halde bırakalım 28 Şubat'ı, darbeleri konuşmayı, geleceği, “gelecek tasavvurlarımızı” konuşalım. Bu konuşma sadece özgün, yetkin, bağımsız, manipüle edilmemiş zihinlerle yapılabilir. Ütopyaların iktidarlar tarafından belirlendiği, gelecek tasavvurlarının reel politiğe feda edildiği ve arka bahçe formatında şekillendiği zihinlerle gelecek tasavvuru değil, aksine sadece yenilen dayaklar/darbeler konuşulur, sarı tilki hiç akıldan çıkmaz. Ülke maalesef bu fotoğrafı sergiliyor.

Her seferinde aynı yerinden ısırılan sağ-muhafazakâr-donuk zihinlerle darbeler konuşulur ama zihinlerdeki betonlaşmaya darbe vurulamaz, vurulamıyor. İşte bu nedenledir ki bugün 28 Şubat'ı konuşmak sarı tilkiyi düşünmekten başka bir şey değildir. Zihinlerimize vurulan

⁴³ “... Bu vesile ile sürgüne gönderildiği Hindistan'dan, idam kararlarının hukuki ve meşru olmadığını, insanlık duygularıyla uyuşmadığını belirterek trajediyi engellemek için çırpınan merhum Alparslan Türkeş'i de rahmetle yadediyorum.” Cumhurbaşkanı R. Tayyip ERDOĞAN, Demokrasi ve Özgürlükler Adası'nın açılış töreninde yaptığı konuşmadan, 27 Mayıs 2020. <https://www.youtube.com/watch?v=qg3fv0VKAkA>

⁴⁴ “... eğer idama karşı çıkmak Yassıada'dan rahmetle anılmaya yetiyorsa, darbeye destek vermiş İsmet İnönü de son anda Cemal Gürsel'e gönderdiği mektupta idamlara karşı çıkmıştı.” Yıldray OĞUR, a.g.m.

⁴⁵ Yıldray OĞUR, a.g.m.

^(*) Dr. Ahmet Özdemir'in Facebook mesajından. M. Balcı

prangaları, düşman ceza hukukunu, hukuksuzlukları, popülizmi, yanaşmacı sivil toplumculuğu konuşmak, 28 Şubat'ın devamını yani 30 Şubat'ı konuşmaktır.

28 Şubat'ı, 28 Şubat günlerinde 30 Şubat olarak konuştuğumuzda da 28 Şubat'ta kalanlar çoğunlukta olacak, bunda şüphe yok, ancak geçmişimizin, bugünü ve geleceği yansıttığı hatırlanırsa yukarıda da belirttiğimiz gibi, kötülükleri bitiremeyebiliriz, ama iyilikleri çoğaltabiliriz. Soranlara da söylemeliyiz:

Deneyelim.

Var mısınız 30 Şubat'ı konuşmaya?

İşte o zaman Mart karı yağmaz ocağımıza.

KAYNAKÇA

Afşar TİMUÇİN – Ali TİMUÇİN, *Aydınlanma Nedir? Aydınlanma Filozoflarından Seçme Metinler*, Immanuel KANT, *Aydınlanma Nedir Sorusuna Yanıt*, Bilim ve Gelecek Dergisi Arşiv, Nisan 2008.

Ahmet İNSEL, “*Ali Bulaç'ın Çoğulcu Ümmet Tasarımı Üzerine Totalitarizm, Medine Vesikası Ve Özgür?*”, *Birikim*, sayı 37, Mayıs 1992.

Ali BULAÇ, “*Birikim: Komşu'nun sohbet meclisi*”, *Birikim*, sayı 100, Ağustos 1997, s.95-97.

<https://www.birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-100-agustos-1997/2296/birikim-komsu-nun-sohbet-meclisi/4662>

Ali Rıza DEMİRCAN, *Milli İrade Platformu ve İslâm Âlimleri Ne İşe Yarar?*

<https://www.alirizademircan.net/milli-irade-platformu-ve-islam-alimleri-ne-ise-yarar-20-640h.html>

Aykut EDİBALI, *İnkılâb*, <http://www.muhammedbalci.com/siirler/paylasim/44.pdf>

Cemil MERİÇ, *İnsanlar kanun karşısında eşittirler ama kanunu yapan burjuvazidir.*

<https://www.cafrande.org/cemil-meric-insanlar-esittirler-kanun-karsisinda-ama-kanunu-yapan-burjuvazidir/>

Doğu PERİNÇEK, <https://www.gazeteyolculuk.net/dogu-perincek-biz-iktidara-destek-vermiyoruz-iktidar-bize-destek-veriyor>

Doğu PERİNÇEK, “Kısmen iktidarın yönlendiricisiyiz, ortağıyız”,

<https://www.t24.com.tr/haber/dogu-perincek-kismen-iktidar-yonlendiricisiyiz-ortagiyiz,840602>

Edward SAİD, *Entelektüel: Sürgün Marjinal Yabancı*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul: 2019.

Emine KARSLI – Ahmet KAYNAR, ENTELEKTÜEL – EDWARD SAİD, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Sunum Raporu, 02.02.2016,

<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/raporlar/373.pdf>

Emir KAYA, *Hukuk Vizyonumuz*, Genç Hukukçular Hukuk Okumaları Grubu Ders Notu, 19 Mayıs 2020, <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/1079.pdf>

Furkan GÖKŞEN, <http://www.islamianaliz.com/h/79597/vatan-partili-isim-cumhurbaskanligina-danisman-olarak-atandi>

Hakan YILMAZ, *Tarih Boyunca İhtilaller ve Darbeler*, Timaş yayınları, İstanbul: 2014, 7. Baskı

Medine Vesikası için bkz. Nurdan ÇİÇEK, *Medine Vesikası Ekseninde İslam'ın Rolü: Hakem mi, Hâkim mi?* <http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/makaleler/birikimlerIV/158.pdf>

Mehmet ALTAN, “İkinci Cumhuriyet Nedir, Ne değildir?”, *Türkiye Günlüğü*, sayı 20, Güz 1992.

<http://www.ikincicumhuriyet.org/nedir/turkiyegunlugu.html>

Mehmet ALTAN, “Şimdi Herkes 2. Cumhuriyetçi, <http://arsiv.sabah.com.tr/2004/11/08/altan.html>

Hamza TÜRKMEN, “Ali Bulaç ve İslamcılık”, <https://www.haksozhaber.net/ali-bulac-ve-islamcilik-25631yy.htm>

Muharrem BALCI, *Demokrasi Kriz Tarihimiz Ve Kararnameleri*, Selam Gazetesi, 6 - 12 Mart 1997,

<http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/makaleler/260.pdf>

Muharrem BALCI, *MGK ve Demokrasi: Hukuk Ordu Siyaset*, Yöneliş Yayınları, 3. Baskı, İstanbul: 2000.

Muharrem BALCI, “Devleti Değil, İnsanı Korumak”,

<http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/makaleler/216.pdf>

Muharrem BALCI, *Devletin(İdarenin) Hukuki Sorumluluğu*,

<http://www.muhamrembalci.com/yayinlar/tebligler/228.pdf>

Muharrem BALCI – Numan TEKELİOğLU, *Mecelle ve Türk Borçlar Kanununda Akitler ve Zarar*,

Ed. Muharrem BALCI – Numan TEKELİOğLU, İGİAD Yayınları, İstanbul: Haziran 2020.

Yuval Noah HARARİ, *HOMO DEUS Yarının Bin Yıllık Tarihi*, Kolektif Kitap, İstanbul: 2017

Nurullah ÇİMEN, *Türkiye 'de Geçmişten Günümüze Darbeler Tarihi*,

<https://www.ilimvedenedeniyet.com/turkiyede-gecmisten-gunumuze-darbeler-tarihi.html>

Rıfat N. BALI, *İmkânsız Nasıl Mümkün Oldu? İslamcı – Solcu – Liberal İttifakı*,

http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:68pcbZLjbfJ:www.rifatbali.com/images/stories/dokumanar/islamci_solcu_ittifaki.pdf+%2231+Ocak+1991%22+ikinci+cumhuriyet%C3%A7ilik&cd=4&hl=tr&ct=clnk&client=safari

Sabih KANADOĞLU, *Yeni Anayasa Yapma Yetkileri Yok*, 13 Eylül 2007,

<https://sivilanayasa.blogspot.com/>

Yıldıray OĞUR, *“O Kadarcık darbeciliğın aramızda lafi mı olur?”* 30 Mayıs 2020.

<https://www.karar.com/o-kadarcik-darbeciligın-aramızda-lafi-olur-mu--1566163> -

.....

AK Parti'deki görevinden istifa eden Şamil Tayyar, suskunluğunu bozdu,

<https://www.haberler.com/ak-parti-deki-gorevinden-istifa-eden-samil-tayyar-13312875-haberi/>

Ak Parti’li isim: Erdoğan, FETÖ ile darbeci Kemalist geleneği birbirine kırdırdı.

<http://www.islamianaliz.com/h/79612/ak-partili-isim-erdogan-feto-ile-darbeci-kemalist-gelenegi-birbirine-kirdirdi>

İsmail Hakkı KARADAYI: Ölmeden önce aklanmak istiyorum,

<https://www.gercekgundem.com/guncel/111636/ismail-hakki-karadayi-olmeden-once-aklanmak-istiyorum>

Mevlüt ÇAVUŞOĞLU (Dışişleri Bakanı), Ayasofya Türkiye Cumhuriyeti’nin bir mülküdür. Fethedilmiştir.” <https://www.youtube.com/watch?v=pla2Paw6nQk>

“Prof. Özbudun: *“Türk anayasa tarihindeki en saydam ve katılımcı süreç”*, 9 Kasım 2007,

<https://www.haberler.com/prof-ozbudun-turk-anayasa-tarihindeki-en-saydam-ve-haberi/>

Yeni Anayasa taslağına 'başkanlık' ilavesi, <https://www.yenisafak.com/politika/yeni-anayasa-taslagina-baskanlik-ilavesi-442117>

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-kongre-surecimizi-baslatiyoruz-bize-yeni-omerler-lazim-41310472>

<https://www.haberler.com/prof-ozbudun-turk-anayasa-tarihindeki-en-saydam-ve-haberi/>

<https://www.youtube.com/watch?v=qg3fv0VkAkA>